ШЛЯХИ ФОРМУВАННЯ МОТИВАЦІЇ ДО НАВЧАННЯ

Пріоритетним завданням сучасної школи є цілісний розвиток особистості на засадах гуманістичної спрямованості та особистісно-орієнтованої моделі навчання, вивчення та встановлення індивідуальних рис і потенційних можливостей кожної дитини, створення оптимальних умов для її самовдосконалення та самореалізації. Реформування змісту освіти все більше вимагає від учнів уміння самостійно отримувати знання. Для цього необхідно сформувати у них стійкий інтерес до пізнавальної та учбової діяльності. Успіх будь-якої діяльності залежить не лише від здібностей і знань, а й від мотивації, тобто від прагнень самоствердж уватися, досягати високих результатів. Адже чим вищий рівень мотивації, чим більше чинників спонукають дитину до діяльності, тим більших результатів вона може досягти. Мотивація навчання відіграє важливу роль у становленні особистості, адже без неї неможлива ефективна учбова діяльність та розвиток здатності і потреби до самовдосконалення, саморозвитку, самоосвіти. Саме у молодшому шкільному віці закладається основа для подальшого учіння школяра і часто від бажання вчитися у початковій школі залежить і прагнення до учіння у середніх та старших класах. Тому вже на початку навчання в початковій школі необхідно виявляти причини небажання деяких школярів вчитися та з’ясовувати, які сторони мотиваційної сфери у них не сформовані. За ставленням до навчання необхідно бачити складну будову мотиваційної сфери учня. Тому професійна діяльність учителя початкової школи полягає не лише в передачі знань, формуванні умінь і навичок, а ґрунтується на засадах психолого- педагогічної діагностики, яка уможливлює шляхом вивчення особистості учня забезпечити оптимальні умови для навчання і виховання, врахування індивідуальних потреб вихованців.

Мотивація навчання молодших школярів – одна з головних умов реалізації навчально-виховного процесу. Вона відіграє важливу роль у становленні особистості, адже без неї неможлива ефективна учбова діяльність та розвиток здатності і потреби до самовдосконалення, саморозвитку, самоосвіти. Вона не тільки сприяє розвитку інтелекту, але і є рушійною силою удосконалення особистості в цілому.

Важливим моментом уроків для формування мотивації учіння є використання різних методів і способів навчання – практичних, ігрових, пізнавальних, ситуаційних, змагальних; тренінгів, психогімнастики тощо. Для учнів початкової школи важливим є зв’язок із їхнім життєвим досвідом, зокрема такі методи, як моделювання, програвання та обговорення різних життєвих історій і ситуацій, що спонукають учнів до активного живого спілкування.

Перевага даних методів в тому, що учні мають змогу експериментувати з «майже реальним життям» та апробувати різні варіанти поведінки в безпечних

умовах, прогнозувати, «що з цього вийде». Ці методи сприяють виробленню навичок критичного мислення, співпраці та прийняття рішень та є дієвими з формування мотивації учіння школярів. Враховуючи вікові особливості дітей молодшого шкільного віку, важливо використовувати доступний і цікавий навчальний матеріал – казки, мультфільми, вірші, ігри, ребуси, загадки, кросворди, прислів'я, приказки, пісні тощо.

Для забезпечення мотивації учіння на уроках учителям слід застосовувати різного виду завдання – проблемного і творчого характеру, завдання різного рівня складності та такі, що навчають різних способів пізнання, практичні вправи тощо. Наприклад. Завдання, що сприяють розвитку мислення, уважності, спостережливості («Чи спостерігав ти…», «Чи бачив ти…»). Завдання, які сприяють розвитку мовлення учнів, спрямовані на співбесіду, висвітлення власної думки, поясненню («Поясни чому…», «Як ти вважаєш?..» «Чому ти так вважаєш?»), розкриттю власного життєвого досвіду («Розкажи, як ти виконуєш…», «Згадай і розкажи, чи було в твоєму житті…»). Пропонувати учням завдання, які створюють проблемні ситуації («Як би ти повівся в даній ситуації…», «Що зробив би ти?», «Як ти вчиниш, якщо…», «Яке рішення прийняв би ти?»), завдання практичного спрямування («Перевір…», «Визнач…», «Покажи…») тощо [2, 3, 4, 5]. Зважаючи на домінування наочно-образного мислення у молодших школярів, частіше пропонувати завдання, що містять фотографії та малюнки («Розглянь малюнки. Поясни…», «За малюнками визнач…», «Подивися на фотографії і скажи, хто з дітей…», «Розглянь малюнки і порівняй …»). Як засіб формування мотивації учіння обов'язково використовувати дидактичні ігри на різних етапах уроку. Так, для розвитку пам'яті та уваги, творчого розвитку, фантазії та уяви, наприклад такі ігри: «Бабуся складала у валізу...», «Запам'ятай порядок», «Чого не вистачає?», «Буває – не буває» тощо).

Формуванню мотивації навчання також сприяє активне живе спілкування зі спеціалістами різних служб, зокрема психологами, співробітниками пожежної служби, поліції, медичних працівників тощо. Уроки, зокрема з основ здоров'я, природознавства проводити в спеціально обладнаному класі (кабінеті) або на спеціальному майданчику (у дворі школи, спортзалі, медичному кабінеті) з використанням навчально-наочних посібників та обладнання – інтерактивні дошки, сучасні малюнки, ілюстрації, фотографії, слайди, комп'ютерні презентації, проекти та ін. Гра – найбільш доступна форма засвоєння та набуття знань і навичок з питань безпеки життєдіяльності, адже навчити школярів правильно реагувати на різні небезпечні ситуації одними лише роз'ясненнями неможливо. Уроки з вивчення правил дорожнього руху і безпеки на дорогах краще проводити як екскурсії – на подвір'ї, де є спеціальні розмітки або на вулиці, поблизу перехрестя, де можна спостерігати роботу засобів регулювання, дорожню розмітку, рух транспортних засобів та пішоходів.

Зазначені різні види роботи вчителів мають враховуватися у навчальній діяльності з метою формування мотивації учіння молодших школярів. Молодший шкільний вік має значні резерви формування мотиваційної сфери, які необхідно використовувати, щоб уникнути «мотиваційного вакууму» при переході в середню школу. У цьому віці головний зміст мотивації полягає в тому, щоб навчити дитину вчитися, адже це початок становлення мотивації учіння, від якого багато в чому залежить її доля протягом успішного шкільного життя. Мотивами у навчанні можуть виступати потреби учнів, пізнавальний інтерес, емоції, які виникли на уроці, ідеали, установки.

Для кожної дитини важлива потреба у нових враженнях, яка може поступово перейти в пізнавальну потребу. І саме на неї повинен спиратися вчитель у першу чергу, актуалізувати її, сприяти її усвідомленню учнями. Педагогічна діяльність учителя потребує знань та вмінь формування мотиваційної сфери особистості учня для досягнення та підвищення результативності навчання.